

svenskerne deler hans bog tidens almindelige historiske opfattelse og er tilhænger af gøticismen.

Mere forsigtig end han var Cornelius Hamsfort, som til en skildring af Svend Estridsens slægt føjede en topografi over Danmark. Den kunne ikke krænke nogen, men blev heller ikke trykt før 1774 i tredje bind af *Scriptores rer. Dan.*

Oversættelsen er ledsaget af noter og oplysninger, der gør tilegnelsen let også for den, som ikke er inde i tidens begivenheder, men det er en mangel, at den latinske tekst ikke er bragt jævnsides den danske oversættelse. Det er Jon Jensen Koldings egne ord, læseren har brug for, og oversættelsen er kun en hjælp, der kan rådspørges, hvis den originale tekst hist og her bringer vanskeligheder.

Helge Søgaard

P. Eliassen: *Kongeåen eller Den gamle Grænse*. (Toldhistorisk Selskab og Historisk Samfund for Ribe Amt, 1980). 357 s., ill.

En klassiker i den lokalhistoriske litteratur er redaktør Peter Eliassens værk om Kongeågrænsen, der udkom i to bind 1925-26. Den store efterspørgsel på dette værk har motiveret dette fotografiske genoptryk, der er forsynet med en biografi af Eliassen ved H.K. Kristensen og en supplerende litteraturliste. Der er grund til at glæde sig over, at dette usædvanlig velskrevne værk, hvortil der bl.a. blev indsamlet et omfattende beretningsstof, nu igen kan erhverves til en rimelig pris. Bogens originale fotos gør sig også godt i genoptrykket; men man kunne alligevel nok have ønsket, at det var blevet suppleret yderligere.

Dorrit Andersen

Vald. Andersen: *Kongeåegnen. Kultur og miljø 1600-1800*. (Poul Kristensens Forlag, Herning, 1979). 193 s.

Vald. Andersen, en af vore flittigste og mest produktive lokalhistorikere, har i mange år dyrket tingbøgerne som hovedkilde til sine studier. I bogen om Kongeåegnen – Vejen, Brørup og Holsted kommuner – har Malt herreds tingbøger, som forfatteren i øvrigt har lavet register til, dannet grundlaget, og kun forholdsvis lidt supplerende stof er taget ind i behandlingen. Efter den valgte titel venter læseren vel nok en topografisk eller kulturhistorisk skildring; men det er der kun tale om i en vis forstand. Materialet er ordnet efter (nogle enkelte) ejendomme og efter foreteelser i dagliglivet, som det udfoldede sig i fortrinsvis sidste halvdel af 1600-tallet: herregårdsmiljø, lov og ret, soldateri, rømninger, kram og kræmmere, tobak, brændevin, trolovelse og ægteskab, medgift, lejemål, ulve m.fl. Det er refereret uden egentlig konklusion, og det er slet ikke sat ind i nogen almen sammenhæng, men belyser naturligvis alligevel noget typisk for tid og samfundsforhold. Om man så vil søge oplysninger om emner som de ovenstående i en bog om Kongeåegnen er måske et spørgsmål. Bogen har registre og kildehenvisninger samt mange smukke billeder, hvoraf flere dog er uden tilknytning til teksten. Som altid fra Poul Kristensen er der tale om fornemt bogarbejde.

Finn H. Lauridsen

Topographie over Vium Præstekald af Niels Blicher 1795. Udgivet af Blicher-Selskabet ved Ella Jensen. (Poul Kristensens Forlag, 1978). 276 s.

Niels Blichers Viumtopografi har kun

været genudgivet én gang siden dens fremkomst i 1795. Det var i 1924 ved Søren Vasegaard, der forsynede den berømte bog med alfabetisk ordnede noter og henvisninger. Udgaven er forlængst udsolgt, og Blicher-Selskabet har længe ønsket at få produceret en ny. Denne opgave har mag.art. Ella Jensen påtaget sig med tilføjelser til Vasegaards noter samt to afhandlinger: »Niels Blicher og jyske dialekter«, der også rummer de meddelelser, han i 1811 indsendte til C. Molbechs Dialectlexikon, og »Niels Blicher: Hans personlighed og mangfoldige virke og forholdet mellem far og søn«. I den sidste fremføres en interessant teori fra Hugo Matthiessens ufuldendte Tjellestudier om en anden baggrund end den kendte – Marie Grubbe – for St. St. Blichers »En landsbydegns dagbog«. Det drejer sig om en gruselig historie i familien Lüttichau fra 1750'erne. Helt usandsynlig er teorien vel ikke; men der er nu stadig træk i Landsbydeggen, der peger mod Marie Grubbe, så det højeste, man kan nå, er nok en vis fri sammenblanding af de to historier. Med i bogen er også Niels Blichers anden selvbiografi fra 1830 med Villads Christensens indledning samt en oversigt over et udvalg af hans skrifter ved Felix Nørgaard. Som forsatspapir er fint anvendt Videnskabernes Selskabs kort over Vium og Lyngård sogne fra 1791 og 1800.

I sit forord fortæller Niels Blicher om besværlighederne med overhovedet at få bogen ud. Han opgav at tilbyde den til Landhusholdningsselskabet og nøjedes med en tilegnelse til dette, en tilegnelse, der også omfattede Århusbispen Hector Fredrik Janson. I stedet valgte han »subskriptionsvejen; men denne har intet været mindre end opmuntrende«. Det forstår man, når man ser hans taleksempler: Randers 15, Ålborg stift 11, Sjællands stift 3,

København 1 (»og den en parykma-ger«) – Fyns og Ribe stifter ingen. Topografien er opdelt i fire hovedkapitler: 1. sognenes geografiske beskaffenhed (navne, beliggenhed, størrelse, grænser, kirker, byer m.v.), 2. sognenes fysiske beskaffenhed (jordbund, vand, vejr, planter og dyr), 3. sognenes økonomiske beskaffenhed (befolkning, levevilkår, agerbrug, bygninger osv.) og 4. sognenes politiske beskaffenhed (sprog, næringsveje (strømbinderiet), almindelige kulturforhold, rets-, læge-, fattig- og skolevæsen). Hertil kommer et anhang med præstebioografier, hvoraf den sidste er Blichers egen førsteredaktion af selvbiografien.

Selv om bogen næppe i vore dage af ret mange vil blive læst i ét stræk, er det dog værdifuldt atter at have den på markedet som udtryk for tankeverden og interesser hos en af oplysningstidens mest levende og typiske præster. Den er i den foreliggende udgave tillige en hilsen og hyldest (med tabula gratulatoria) til antikvarboghandler Poul Skadhauge, der til sin 80 års dag i 1978 modtog årets Blicherpris.

Finn H. Lauridsen

Vilh. Lütken: *Bidrag til Langelands historie*. (Rosenkilde & Bagger, 1979). 605 s., kr. 485,-.

Bogen er udsendt i Rosenkilde og Baggers efterhånden lange række af fotografiske genoptryk af ældre topografisk litteratur, og den er oprindelig udgivet i 1909, forfattet af præsten i Simmerbølle på Langeland. Han havde tidligere været fængselspræst og havde skrevet om danske fængselsforhold, men på grund af svigtende helbred havde han søgt det mindre belastende embede på Langeland.

Næsten tilfældigt kom Lütken imid-